

Svet
Evropske unije

Bruselj, 5. julij 2022
(OR. en)

10791/22

LIMITE

ELARG 55
ME 1

DOPIS O TOČKI POD „I/A“

Pošiljatelj:	Delovna skupina za širitev in države, s katerimi potekajo pogajanja za pristop k EU
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Datum:	5. julij 2022
Št. predh. dok.:	WK 9357/22 REV 1
Zadeva:	PRIDRUŽITEV ČRNE GORE – oblikovanje stališča Evropske unije za 11. sejo Stabilizacijsko-pridružitvenega sveta

1. Delovna skupina je za 11. sejo Stabilizacijsko-pridružitvenega sveta s Črno goro dokončno oblikovala stališče Evropske unije, ki je navedeno v prilogi.
2. Ko bo Odbor stalnih predstavnikov potrdil priloženo stališče Unije, naj ga Svet odobri.

11. SEJA STABILIZACIJSKO-PRIDRUŽITVENEGA SVETA

EU-ČRNA GORA

14. julij 2022

Osnutek skupnega stališča EU

Evropska unija pozdravlja sklic seje Stabilizacijsko-pridružitvenega sveta EU-Črna gora. Po sejah stabilizacijsko-pridružitvenih pododborov in stabilizacijsko-pridružitvenega odbora, ki so sledili zadnji seji Stabilizacijsko-pridružitvenega sveta, je to primerna priložnost za pregled napredka Črne gore pri pripravi na članstvo.

Točka 1. Sprejetje dnevnega reda

Točka 2. Potrditev zapisnika desete seje Stabilizacijsko-pridružitvenega sveta z dne 27. junija 2019

Točka 3. Odnosi v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa

3.1. Pristopna strategija, zlasti glede na poročilo Komisije o Črni gori za leto 2021

EU ponovno poudarja svojo odločno zavezanost evropski perspektivi Črne gore. Pozdravlja dosednji splošni napredek, dosežen v pristopnih pogajanjih, pri čemer je bilo odprtih vseh 33 pregledanih pogajalskih poglavij, tri poglavja pa so začasno zaprta, in dejstvo, da je Črna gora sprejela okrepljeno metodologijo širitve, ki jo je Svet EU potrdil 6. maja 2021. EU je po prvi politični medvladni konferenci s Črno goro junija 2021 pozdravila organizacijo štirinajste medvladne konference s Črno goro 13. decembra 2021, ki je služila kot forum za politični dialog o procesu reform. Pozdravlja strateško usmeritev Črne gore in njeno namero, da na podlagi stalnega napredka pri reformah napreduje v pristopnih pogajanjih, in ponovno potrjuje svojo zavezanost nadaljnji podpori Črne gore pri njenih prizadevanjih za članstvo v EU.

EU poudarja, da bo naslednji mejnik pred začasnim zaprtjem drugih poglavij ali sklopov izpolnjevanje **vmesnih meril za poglavji 23 in 24**. V teh dveh poglavjih je določila 84 vmesnih meril. To zagotavlja ravnovesje med napredkom na področju pravne države in splošnim napredkom pogajanj. Ko bo Črna gora odpravila vse preostale vrzeli na področjih svobode izražanja in svobode medijev ter boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, hkrati pa pospešila in poglobila reforme na področju neodvisnosti, strokovnosti in odgovornosti sodstva, bo lahko nadaljevala pot v smeri pristopa. Kako hitro se bo to zgodilo, je odvisno od Črne gore.

EU je seznanjena z zavezanostjo Črne gore na področju pravne države in jo spodbuja, naj si še naprej prizadeva za izvajanje vseh ustreznih vidikov sklopa o temeljnih prvinah ter zagotovi potrebno politično pozornost in prepoznavnost ključnih reform, bodisi ko gre za pravno državo, reformo javne uprave, delovanje demokratičnih institucij ali za gospodarska merila, pa tudi poglavja 5 (Javna naročila), 18 (Statistika) in 32 (Finančni nadzor). V zvezi s tem poudarja, da mora Črna gora pravočasno in prepričljivo ukrepati na podlagi priporočil iz poročila Komisije o Črni gori za leto 2021.

EU Črni gori izreka vso pohvalo za njeno popolno usklajevanje z zunanjo in varnostno politiko EU, vključno z omejevalnimi ukrepi, ki jih je EU sprejela po neizzvani agresiji Rusije proti Ukrajini. Pozdravlja tudi trdno podporo Črne gore pobudam EU v okviru ZN v odziv na to agresijo ter njeno trdno podporo mednarodnemu pravu in mednarodnemu redu, ki temelji na pravilih. To je jasen znak strateške usmeritve države in njene zavezanosti, da uresniči cilj pristopa k EU. EU 100-odstotno usklajevanje pričakuje tudi v prihodnje. Pozdravlja že vložena prizadevanja za izvajanje sankcij in spodbuja Črno goro, naj nadaljuje s potrebnimi ukrepi za polno izvajanje sprejetih omejevalnih ukrepov. Gospodarski in naložbeni načrt EU za Zahodni Balkan regiji zagotavlja pomembno spodbudo z nepovratnimi sredstvi in jamstvi v višini 9 milijard EUR, s čimer naj bi v naslednjem desetletju spodbudili naložbe v višini do 20 milijard EUR. Ta načrt lahko spodbudi dolgoročno, socialno-ekonomsko okrevanje in konkurenčnost regije, podpre njen zeleni in digitalni prehod ter spodbudi trajnostni promet in povezljivost, regionalno povezovanje in trgovino, s tem pa tudi okrepi sodelovanje in konvergenco z EU. Da bi čim bolj povečale potencialni učinek tega načrta, morajo partnerice z Zahodnega Balkana odločno izvesti gospodarske in socialne reforme ter okrepiti pravno državo in zmogljivost javne uprave.

EU je največja donatorka finančne pomoči Črni gori. Po sprejetju pravnega okvira za instrument za predpristopno pomoč (IPA) III, ki je glavni vir financiranja, EU Črno goro poziva, naj pospeši pripravo dodelanih in trajnostnih projektov. V okviru IPA III 2021 bo letni program za Črno goro znašal 34,21 milijona EUR. Glede na majhno število prebivalstva te države je Črna gora ena od upravičenk z najvišjo finančno pomočjo EU na prebivalca na svetu.

Politična merila

EU ugotavlja, da Črna gora še naprej v zadostni meri izpolnjuje **politična merila**.

EU ugotavlja, da se v Črni gori javna politična zavezanost oblasti strateški usmeritvi EU in njihova zavezanost pristopnemu procesu redno in dosledno navajata kot ključna prednostna naloga države in se na splošno odražata v ustreznih političnih odločitvah.

Kar zadeva **delovanje demokratičnih institucij**, EU poudarja, da od vseh zadevnih institucij in akterjev pričakuje močno politično zavezanost, resnično angažiranost in doseganje soglasja pri izvajanju programa reform EU v Črni gori.

EU izraža zadovoljstvo spričo oblikovanja nove vlade aprila 2022. Veseli se konstruktivnega sodelovanja z vsemi političnimi akterji in institucijami pri izvajanju reform, povezanih z EU. Pričakuje, da bo vlada izpolnila pričakovanja državljanov in državljanek glede napredka v procesu pristopa k EU, in pozdravlja strateško prednostno nalogo nove vlade za pospešitev pristopnih pogajanj države z EU. Ponovno poudarja pomen politične razprave v parlamentu in konstruktivnega usklajevanja glede vseh ustreznih zakonodajnih pobud. Za to so odgovorni vsi politični akterji.

EU opozarja, da se priporočilo OVSE/ODIHR za celovito reformo, s katero bi še pravočasno pred naslednjimi volitvami in v vključujočem procesu uskladili volilni pravni okvir in uredili vse ključne vidike volitev, še vedno ni izvedlo. Parlament poziva, naj sodeluje v preglednem, odločnem in vključujočem dialogu o izvajanju neuresničenih priporočil OVSE/ODIHR.

EU pozdravlja priznanje vloge **organizacij civilne družbe** v pristopnem procesu in njeno spodbujanje na politični ravni, vendar poudarja, da je treba to vlogo v praksi še okrepiti.

EU opozarja, da je prednostna naloga v zvezi z nadaljnjim splošnim napredkom v pristopnih pogajanjih izpolnitev vmesnih meril iz **poglavij 23 in 24**. Ugotavlja, da je Črna gora še naprej izvajala akcijske načrte za poglavji 23 in 24 ter druge strateške dokumente na področju pravne države. Pozdravlja dejstvo, da si Črna gora prizadeva obravnavati vprašanja, izpostavljena v poročilu Evropske komisije o Črni gori za leto 2021 in na medvladni konferenci decembra 2021, tudi na kritičnih področjih svobode izražanja in svobode medijev, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, ter potrebo po ohranitvi prejšnjih dosežkov pri reformi sodstva. EU Črno goro spodbuja, naj okrepi reformno delo in ga temeljito načrtuje, pri tem pa naj se jasno osredotoči na dobro znane kritične vrzeli, ter se še naprej zavezuje, da ji pri tem pomaga.

Kar zadeva **sodstvo**, EU pozdravlja nekatera dolgo pričakovana imenovanja sodnikov na visoki ravni, s čimer se povečuje stabilnost sodstva, država pa se približuje cilju popolnoma delujočega pravosodnega sistema, ki lahko deluje neodvisno ter brez osebnih interesov in zunanjih vplivov. To vključuje imenovanje petih članov tožilskega sveta, ki niso člani tožilstva, s strani parlamenta decembra 2021, kar je tožilskemu svetu omogočilo, da je ponovno začel delovati in soglasno imenoval novega vrhovnega državnega tožilca. EU pozdravlja tudi, da je sodni svet imenoval enajst sodnikov vrhovnega sodišča. Poleg tega izraža zadovoljstvo spričo imenovanja novega glavnega posebnega tožilca, kar zagotavlja stabilnost urada posebnega tožilstva, ključnega pravosodnega organa in organa kazenskega pregona. Nazadnje še ugotavlja, da so bili v sodni svet izvoljeni štirje sodniki, ki bodo nastopili funkcijo, ko bo sedanjim članom sodnega sveta potekel mandat.

Na drugi strani EU opozarja, da še vedno ni zaključenih več ključnih imenovanj sodnikov, za katera je potrebna kvalificirana večina v parlamentu, vključno s štirimi člani sodnega sveta, ki niso sodniki, stalnim vrhovnim državnim tožilcem in tremi sodniki ustavnega sodišča. Parlament poziva, naj tozadevno sodeluje v preglednem, odločnem in vključujočem dialogu. Črno goro poziva, naj zagotovi, da bodo na podlagi dosežkov imenovani posamezniki, ki bodo lahko delovali neodvisno in brez neprimernega političnega vpliva.

EU obžaluje, da na področju izvajanja ključnih pravosodnih reform ni bilo napredka. Majhen napredek je dosežen na področju *neodvisnosti, strokovnosti* in *odgovornosti* v sodstvu, kar je treba še okrepiti, tudi z izvajanjem ustreznega ustavnega in pravnega okvira ter sprejetjem zakonodajnih sprememb v skladu z evropskimi standardi in najboljšimi praksami. Da ne bi izničili dobrega predhodnega napredka, EU Črno goro poziva, naj po obsežnem in vključujočem postopku posvetovanja vsebinsko obravnava vsa preostala priporočila Beneške komisije in Skupine držav proti korupciji (GRECO).

Okrepiti je treba *učinkovitost sodstva*. EU pričakuje, da bo Črna gora izboljšala človeške in finančne sisteme, sisteme IKT in sisteme za upravljanje infrastrukture, sprejela novo strategijo za racionalizacijo pravosodne mreže ter izvajala strategijo IKT za sodstvo.

EU v zvezi z **notranjo obravnavo vojnih zločinov** pozdravlja nadaljnje izvajanje strategije pregona *vojnih zločinov* ter dobro sodelovanje s sosednjimi državami in Mednarodnim rezidualnim mehanizmom za kazenska sodišča (IRMCT). Vendar pri tem opozarja, da pri preiskavi in razsodbi v primerih vojnih zločinov še vedno obstajajo nekatere pravne in praktične ovire, ki onemogočajo učinkovito preiskovanje, pregon, sojenje in kaznovanje vojnih zločinov v skladu z mednarodnimi standardi, zato Črno goro poziva, naj te ovire odpravi.

Kar zadeva **svobodo medijev in svobodo izražanja**, EU z zadovoljstvom opaža, da se je po spremembi kazenskega zakonika okrepil pravni okvir za učinkovito zaščito novinarjev in drugih medijskih delavcev pred grožnjami in napadi, ter tudi, da so se nedavno začela prizadevanja za preučitev starih primerov. Pričakuje, da bo Črna gora zagotovila celovito in učinkovito sodno ukrepanje po napadih in grožnjah, tudi kar zadeva stare primere. Ugotavlja, da je javna radiotelevizija RTCG uvedla bolj pluralistično uredniško politiko, in opozarja, da si je treba stalno prizadevati, da se zagotovi skladnost z najvišjimi standardi neodvisnosti in strokovnosti. Črno goro spodbuja, naj dokonča revizijo pravnega in političnega okvira na področju medijev, vključno s pripravo osnutka strategije o medijih, ki bi lahko olajšala širok in vključujoč dialog z medijskimi deležniki.

Kar zadeva **preprečevanje korupcije**, EU spodbuja Črno goro, naj nadaljuje pozitiven trend, razviden iz rezultatov Agencije za preprečevanje korupcije, in pričakuje stalna prizadevanja za zagotovitev njene integritete, nepristranskosti in odgovornosti v skladu s priporočili misij medsebojnega strokovnega pregleda, izvedenih v letih 2019 in 2021.

Na področju **boja proti korupciji** EU pričakuje boljše rezultate, kar zadeva preiskave, obtožnice in sodne odločbe v boju proti korupciji in korupciji na visoki ravni, vključno s finančnimi preiskavami, zasedom in zaplenbo premoženja, da se zagotovi verodostojen odziv kazenskega pravosodja. Seznanjena je s preiskavami, ki jih je urad posebnega tožilstva začel leta 2022 v zvezi z novimi primeri korupcije na visoki ravni, in pozdravlja vsa prizadevanja za odločno ukrepanje proti kršitvam.

Kar zadeva **temeljne pravice**, EU pozdravlja dejstvo, da Črna gora izvaja svoje obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnih instrumentov in zakonodaje na področju človekovih pravic, vendar ugotavlja, da izzivi v zvezi z učinkovitim izvajanjem ostajajo. Izboljšati je treba učinkovitost preiskav primerov prekomerne uporabe sile s strani organov kazenskega pregona in kaznivih dejanj iz sovraštva. Črno goro pozivamo, naj ukrepa v zvezi z nedavnimi primeri etnično in versko motiviranih napadov, kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora, do katerih prihaja vse pogostejše.

EU ugotavlja, da nasilje na podlagi spola, zlasti nasilje v družini, še naprej predstavlja resen in trdovraten kazniv družbeni pojav in problem za javno zdravje. Črno goro poziva, naj v tem pogledu bistveno izboljša svoj pravni okvir in med drugim pospeši izvajanje Istanbulske konvencije v skladu s poročilom, ki ga je Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (GREVIO) izdala leta 2018, vključno z zagotavljanjem učinkovitega večdisciplinarnega sodelovanja na tem področju in ustrezne podpore žrtvam.

EU opozarja, da mora Črna gora žrtvam kršitev človekovih pravic in kaznivih dejanj zagotoviti boljši dostop do pravnega varstva. Pozdravlja krepitev institucionalnega in pravnega okvira za nadaljnjo zaščito pravic lezbijk, gejev, biseksualnih, transspolnih in interpolnih (LGBTI) oseb, tudi v primeru istospolnih partnerstev. Pri tem opozarja, da je treba dodatno spodbujati pravice otrok ter pravice in nediskriminatorno obravnavanje pripadnikov in pripadnic manjšin ter oseb v ranljivem položaju, kot so Romi, invalidi in LGBTI osebe. Poudarja, kako pomembno je nadalje okrepiti prizadevanja za spodbujanje enakosti spolov ter pravic žensk in deklet na vseh področjih, kakor tudi prizadevanja za spodbujanje raznolikosti.

EU ostaja zavezana zagovarjanju, varstvu in uveljavljanju vseh človekovih pravic ter doslednemu in učinkovitemu izvajanju Pekinških izhodišč za ukrepanje in akcijskega programa Mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju, pa tudi sklepnih dokumentov konferenc o njunem pregledu; v zvezi s tem bo še naprej dejavna tudi na področju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic. Ob tem znova potrjuje zavezanost zagovarjanju, varstvu in uresničevanju pravice vseh posameznikov, da imajo popoln nadzor nad tem, kar je povezano z njihovo spolnostjo ter spolnim in reproduktivnim zdravjem, ter da o tem odločajo svobodno in odgovorno, brez diskriminacije, prisile in nasilja. Poleg tega poudarja, da je v zvezi s spolnim in reproduktivnim zdravjem potreben vsesplošen dostop do kakovostnih in cenovno dostopnih celostnih informacij, izobraževanja, vključno s celostno spolno vzgojo, ter storitev zdravstvenega varstva.

Na področju **državljanских pravic** EU obžaluje, da je vlada program za pridobitev državljanstva na podlagi investicij podaljšala za dodatnih 12 mesecev in nedavno celo znižala zahteve za pridobitev takšnega državljanstva, čeprav je predhodno napovedala, da ga bo leta 2021 prenehala izvajati. Opozarja, da ta program prinaša tveganja, kot so pranje denarja, davčne utaje, financiranje terorizma, korupcija in infiltracija organiziranega kriminala. Črno goro poziva, naj program dokončno opusti, in bo ta proces pozorno spremljala.

Na področju **pravice, svobode in varnosti** EU pozdravlja stalna prizadevanja Črne gore za uskladitev s pravnim redom EU in za izboljšanje učinkovitosti kazenskih preiskav organiziranega kriminala. Ugotavlja, da so bila nekatera priporočila iz poročila o Črni gori za leto 2021 uresničena.

Na področju **migracij in azila** EU pozdravlja hitro sprejetje in izvajanje mehanizma začasne zaščite za ukrajinske državljane in državljanke, ki so pobegnili pred vojno, in je seznanjena s prizadevanji Črne gore, da sprejme veliko število ukrajinskih beguncev. Ugotavlja, da se je čas obravnave prošenj za mednarodno zaščito skrajšal. Pozdravlja sprejetje nove strategije o migracijah in ponovnem vključevanju oseb v postopku vračanja ter okrepljeno sodelovanje Črne gore z Evropsko migracijsko mrežo in Agencijo Evropske unije za azil. Črno goro poziva, naj si še naprej prizadeva za okrepitev svojih zmogljivosti na tem področju, in sicer s posodobitvijo sistema za registracijo migrantov ter povečanjem človeških in materialnih virov, namenjenih za upravljanje meja, azil in sprejem.

EU ugotavlja, da vizumska politika Črne gore še vedno ni v celoti usklajena z EU seznamom držav, katerih državljani in državljanke potrebujejo vizum, zato Črno goro poziva, naj sprejme konkretne ukrepe za zagotovitev nadaljnje uskladitve, zlasti v zvezi s tistimi tretjimi državami, ki pomenijo tveganje nedovoljenih migracij ali varnostno tveganje za EU.

EU pozdravlja stalen napredek Črne gore v **boju proti organiziranemu kriminalu**, zlasti z vzpostavitvijo centraliziranega registra bančnih računov, okrepljeno zmogljivostjo in strokovnostjo policije ter ustanovitvijo prve skupne preiskovalne skupine s tretjo državo. Ugotavlja, da je bilo aretiranih nekaj ključnih članov organiziranih kriminalnih združb in da je bilo ponovno zaseženo rekordno število drog. Pozdravlja povečano število pravnomočnih obsodb v zadevah, povezanih z organiziranim kriminalom, tudi na področju trgovine z ljudmi. Vendar pa ugotavlja, da je treba okrepiti dosežke na področju tihotapljenja tobaka in pranja denarja, sodelovanje z Evropskim centrom za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami, uporabo finančnih preiskav in zmogljivosti za odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. Črno goro poziva, naj v svojem sistemu kazenskega pravosodja odpravi nekatere horizontalne sistemske pomanjkljivosti, vključno z načinom, kako se zadeve v zvezi z organiziranim kriminalom obravnavajo na sodišču. Da bi to dosegli, bo potrebna bolj odvrtačilna politika izrekanja kazni in revizija uporabe sporazumov o priznanju krivde v primerih organiziranega kriminala in hudih kaznivih dejanj.

EU pozdravlja krepitev strateškega in institucionalnega okvira za **preprečevanje nasilnega ekstremizma in boj proti njemu**. Črno goro spodbuja, naj si še naprej prizadeva za napredek pri izvajanju skupnega akcijskega načrta za boj proti terorizmu na Zahodnem Balkanu.

Na področju **javne uprave** EU pozdravlja napredek, dosežen pri upravljanju javnih financ in preglednosti proračuna. Pozdravlja tudi sprejetje nove strategije za reformo javne uprave in poudarja, da mora Črna gora sprejeti novo strategijo za upravljanje javnih financ. Obžaluje, da so se s spremembami zakona o javnih in državnih uslužbencih, ki so bile sprejete januarja 2021 na pobudo parlamenta, znižale zahteve glede zaposlovanja javnih uslužbencev na podlagi dosežkov ter zahteve glede njihove usposobljenosti in neodvisnosti. Črno goro spodbuja, naj pospešeno nadaljuje z novimi imenovanji v pogajalske strukture in v številnih sektorjih obdrži osebje z izkušnjami v zadevah, povezanih s procesom pristopa k EU. Za spoštovanje načela dosežkov in učinkovito depolitizacijo javne službe, optimizacijo državne uprave in učinkovito izvajanje vodstvene odgovornosti je potrebna močna politična volja. V zvezi s tem je pomemben tudi položaj podjetij v državni lasti. EU Črno goro poziva, naj zagotovi ustrezno izvedbo vključujočih javnih posvetovanj ter tako pripomore k večjemu sodelovanju državljanov in državljanek ter civilne družbe pri oblikovanju politik ter učinkovito pristopi k prenosu pristojnosti za odločanje in vodstveni odgovornosti. Opozarja, da je zagotavljanje dostopa do informacij ključno za zagotovitev večje preglednosti in odgovornosti javne službe, ter poudarja, da je treba sprejeti in izvajati nov pravni okvir o dostopu do informacij v skladu z načeli javne uprave.

EU pozdravlja konstruktivno zavezanost Črne gore **dobrim sosedskim odnosom in regionalnemu sodelovanju**, ki so bistveni del procesa evropskega povezovanja Črne gore ter prispevajo k stabilnosti, spravi in vzdušju, spodbudnim za reševanje odprtih dvostranskih vprašanj in zapuščine preteklosti. Ugotavlja, da je Črna gora v skladu s členom 15 stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (SPS) podpisala dvostranski sporazum o regionalnem sodelovanju z vsemi partnericami, ki so podpisale stabilizacijsko-pridružitveni sporazum. Podpira skupni regionalni trg, ki so ga voditelji Zahodnega Balkana razglasili na vrhu v Sofiji novembra 2020, in poudarja, da bo popolnoma vključujoče regionalno sodelovanje, kot je opredeljeno v akcijskem načrtu za skupni regionalni trg, še naprej ključnega pomena, da bi lahko v celoti izkoristili potencial regije ter gospodarski in naložbeni načrt.

EU Črni gori izreka vso pohvalo za njeno vztrajno sodelovanje pri zunanjepolitičnih vprašanjih, zlasti pa za njeno dosledno usklajevanje s **skupno zunanjo in varnostno politiko EU**. Pozdravlja prispevek Črne gore k misijam in operacijam EU v okviru SVOP.

EU opozarja, da dvostranski sporazum o imuniteti z Združenimi državami Amerike iz leta 2007 ni v skladu s skupnim stališčem EU o celovitosti Rimskega statuta in z zadevnimi vodilnimi načeli EU glede dvostranskih sporazumov o imuniteti ter da mora Črna gora svoje stališče uskladiti s stališčem EU.

Gospodarska merila

EU pozdravlja dejstvo, da je Črna gora 31. januarja 2022 predložila svoj program gospodarskih reform. V zvezi s tem ugotavlja, da bi lahko zaradi gospodarskih posledic vojne agresije Rusije proti Ukrajini makrofiskalni scenariji, predstavljeni v evropskem načrtu za oživitev gospodarstva, zastarali. Opozarja na skupne sklepe o ekonomskem in fiskalnem dialogu, sprejete 24. maja 2022 na srečanju Sveta ECOFIN ter držav Zahodnega Balkana in Turčije. Črna gora poziva, naj v celoti in pravočasno sprejme nadaljnje ukrepe na podlagi političnih smernic iz teh sklepov.

EU ugotavlja, da je po najhujši recesiji v Evropi leta 2020 črnogorsko gospodarstvo v letu 2021 zabeležilo zelo močno, dvomestno rast (12,4 %), vendar se ni v celoti vrnilo na raven pred pandemijo. Oživitev turizma leta 2021, h kateri je prispevalo ponovno odprtje državnih meja, je pozitivno vplivala na vse s tem povezane storitve. Povečanje števila obiskovalcev na približno 70–80 % v primerjavi z ravno pred pandemijo je pripomoglo tudi k delnemu okrevanju zasebne potrošnje in povečanju uvoza. Kljub ukrepom državne podpore za ohranitev delovnih mest je bilo na trgu dela še vedno čutiti negativne učinke pandemije. Posledično se je zaposlovanje v primerjavi s predhodnim letom od izbruha pandemije marca 2020 do junija 2021 zmanjševalo.

EU izreka pohvalo oblastem za pravočasen in ciljno usmerjen odziv politike na krizo, ki so ga prilagajale skladno z razvojem razmer. Pohvalo – zaradi okrevanja gospodarstva od drugega četrtletja 2021 dalje – izreka tudi vladi. Hkrati poudarja, da bo okrevanje po pandemiji COVID-19 odvisno od stalnih vladnih prizadevanj za zaježitev javne porabe, zmanjšanje primanjkljaja in zagotovitev vzdržnosti javnih financ (in gospodarstva nasploh). Ta prizadevanja bodo postala še pomembnejša, ko bodo gospodarski učinki ruske vojaške agresije v Ukrajini prizadeli tudi črnogorsko gospodarstvo.

EU Črno goro spodbuja, naj se spoprime s ključnimi srednjeročnimi izzivi za konkurenčnost in dolgoročno rast, in sicer z diverzifikacijo gospodarstva, izboljšanjem regulativnega okolja, učinkovitim ukrepanjem proti neformalni ekonomiji in povečanjem zaposlenosti, zlasti kar zadeva dolgotrajno brezposelne, ženske in mlade. Izpostavlja pomen digitalizacije javnega sektorja za izboljšanje njegove učinkovitosti, vključno z zagotavljanjem interoperabilnosti ustreznih podatkovnih zbirk v povezavi z ustvarjanjem delovnih mest in obdavčitvijo, optimizacijo in reformami javne uprave ter zelene preobrazbe v tem kontekstu.

EU poudarja, da je pravna država ključna za zagotavljanje trajnostne gospodarske rasti. Učinkovit in neodvisen pravosodni sistem, ki podjetjem in vlagateljem zagotavlja pravno varnost, pravočasno izpolnjevanje pogodbenih obveznosti in preglednost zakonodajnih postopkov so predpogoji za naložbam in podjetjem prijazno okolje.

EU nadalje poziva Črno goro, naj zagotovi, da se pri vseh iz tujine financiranih gospodarskih dejavnostih spoštujejo vrednote, norme in standardi EU, zlasti na ključnih področjih, kot so pravna država, javna naročila, okolje, energija, infrastruktura in konkurenčnost.

Pravni red EU

EU je zadovoljna z napredkom Črne gore pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom EU ter uresničevanju njenih zavez v skladu s trgovinskimi in s trgovino povezanimi določbami SPS.

EU ugotavlja, da Črna gora še naprej izvaja prednostne naloge v zvezi z **notranjim trgov**. Ugotavlja tudi, da je bil napredek pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom Unije na področju **prostega pretoka blaga** omejen, saj nekateri pomembni zakonodajni akti niso bili sprejeti. Vnovič poudarja, kako pomembno je, da Črna gora zagotovi zadostne človeške in finančne vire za svoje organe, pristojne za nadzor trga, standardizacijo in akreditacijo, ter da njen nacionalni inštitut za standardizacijo postane polnopravni član ustreznih evropskih odborov (CEN/CENELEC). Črno goro še spodbuja, naj zagotovi izvajanje in izvrševanje zakonodaje o ravnanju s kemikalijami z regulativnim okvirom EU.

Kar zadeva **pravico do ustanavljanja in svobodo opravljanja storitev**, je bil dosežen precejšen napredek pri elektronski registraciji podjetij, hkrati pa so se nadaljevale priprave na vzpostavitev enotne kontaktne točke. Črna gora bi morala nadaljevati izvajanje nacionalnega načrta za razvoj kvalifikacij za regulirane poklice. Na področju poštnih storitev popolne uskladitve zakonodaje s pravnim redom EU še ni dosegla, sprejela pa je akcijski načrt za obdobje 2021–2022 za izvajanje strategije razvoja pošte.

EU pozdravlja lep napredek, dosežen na področju **javnih naročil** – z izboljšanjem sistema pravnih sredstev, izvajanjem zakonov o javno-zasebnih partnerstvih in javnih naročilih ter ureditvijo pravil o javnih naročilih na področju obrambe in varnosti. Začetek izvajanja novega elektronskega sistema javnega naročanja v letu 2021 je velik korak naprej pri zagotavljanju preglednosti in učinkovitosti postopkov javnega naročanja. EU Črno goro spodbuja k nadaljnjemu razvoju elektronskega sistema javnih naročil in k doslednemu spoštovanju načel EU o javnih naročilih pri podeljevanju koncesije za upravljanje črnogorskih letališč. Na področju **pravic intelektualne lastnine** se je sodelovanje zadevnih organov zaradi pandemije COVID-19 zmanjšalo in bi ga bilo treba zdaj vnovič okrepiti. Napredek pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom Unije je bil dosežen na področju patentov, poslovnih skrivnosti ter avtorskih in sorodnih pravic, kjer pa usklajevanje še ni dokončano. Nadaljevati je treba krepitev upravnih zmogljivosti. Prav tako še ni sprejeta nova nacionalna strategija za intelektualno lastnino.

EU ugotavlja, da Črna gora še naprej dosega napredek na področju **konkurence**. Kar zadeva protimonopolno politiko in združitve, mora neodvisni organ za konkurenco in državne pomoči (APC – agencija za varstvo konkurence) dosledno uporabljati svoja izvršilna pooblastila, izvajati več inšpekcijskih pregledov na kraju samem in nadalje spodbujati uporabo svoje politike prizanesljivosti kot sredstva za odkrivanje kartelov. Zmogljivosti sodišč za obravnavanje zapletenih zadev v zvezi s konkurenco je treba še bistveno povečati, kar bi sčasoma pozitivno vplivalo na vloge za prizanesljivo obravnavo. Kar zadeva državno pomoč, sta se ravni izvajanja in izvrševanja zakonodaje izboljšali in morata ostati visoko na dnevnem redu, saj so izvršilne zmogljivosti še vedno nezadostne. APC bi si morala močno prizadevati za dodatno zaposlovanje in s tem povezano krepitev zmogljivosti. Črnogorski parlament je na priporočilo APC sprejel začasni okvir za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu ob izbruhu COVID-19, ki je usklajen z okvirom EU. Vzpostavljeni so bili splošni in posebni registri državne pomoči za pomoč *de minimis* in za ukrepe v zvezi s COVID-19, s čimer se je povečala preglednost. Črna gora mora zagotoviti, da organi, ki dodeljujejo državno pomoč, zaprosijo organ za državno pomoč za odobritev morebitne državne pomoči, preden jo dodelijo. V primeru, da je taka pomoč dodeljena brez predhodne odobritve, je APC dosegla napredek pri naknadni preučitvi pomoči, s čimer preveri njeno ustreznost. Izdala je tri negativna mnenja o pomoči družbi Montenegro Airlines, ki je bila decembra 2020 zaprta, in pokazala večjo uspešnost. Črna gora mora zagotoviti, da ima APC dostop do vseh potrebnih informacij za izvajanje pravnega reda na področju državne pomoči. To zajema velike projekte, ki se izvajajo v sodelovanju s tretjimi državami, kot je avtocesta Bar-Boljare, in morajo biti skladni z določbami o državni pomoči iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma.

EU ugotavlja, da je zakonodaja v zvezi s **finančnimi storitvami** v veliki meri že usklajena, vendar pa bo za nadaljnje prilagajanje veljavnemu pravnemu redu Unije na tem področju in njegovo izvajanje potrebnega še veliko dela. Pozdravlja zaključek neodvisnega pregleda kakovosti sredstev v bančnem sistemu in ugotavlja, da bančni sistem v državi ostaja stabilen.

Na področju **informacijske družbe in medijev** je bil dosežen napredek zlasti na področju elektronskih komunikacij in informacijskih tehnologij, tudi v zvezi s prihodnjim omrežjem 5G in nadaljnjim znižanjem stroškov gostovanja v regiji od 1. julija 2021. Sprejet je bil nov strateški okvir za digitalno preobrazbo. Črna gora mora okrepiti svojo upravno zmogljivost za izvrševanje pravnega reda EU, dokončati usklajevanje zakonodaje, zlasti na področju avdiovizualnih medijev, zagotoviti operativno neodvisnost medijskih regulatorjev in javne radiotelevizije ter doseči napredek pri dodeljevanju pooblastil regulativni agenciji za elektronske medije za nalaganje sankcij. Zagotoviti bo treba usklajenost zakonodajnega okvira za medije, zakonodajni postopek pa izvesti na vključujoč in pregleden način v dialogu z vsemi ustreznimi deležniki.

EU Črno goro spodbuja, naj nadaljuje izvajanje svojega akcijskega načrta za uskladitev s pravnim redom Unije na področju **kmetijstva in razvoja podeželja** ter za njegovo izvajanje in izvrševanje, hkrati pa sprejme novo strategijo za naslednje obdobje, ki bo vključevala elemente stebra trajnostnih prehranskih sistemov v okviru zelene agende. Črna gora je dosegla napredek pri izvajanju predpristopnega programa EU za razvoj podeželja (IPARD II) z nadaljnjimi razpisi in oddajo naročil za ukrepe v okviru IPARD, pri čemer bi to izvajanje morala pospešiti. EU bo v okviru IPARD III še naprej zagotavljala finančno pomoč in strokovno znanje.

EU ugotavlja vztrajen in lep napredek na področju **varnosti hrane ter veterinarske in fitosanitarne politike**. Revidirana strategija za uskladitev s pravnim redom EU in njegovo izvajanje je bila izvedena pravočasno. Nadaljevalo se je izvajanje nacionalnih programov za izboljšanje kakovosti surovega mleka in posodobitev živilskopredelovalnih obratov v skladu s standardi EU, pri čemer zdaj zahteve izpolnjuje že več kot 50 % živilskih obratov. Cepljenja so bila uspešno zaključena, kar je prispevalo k izkoreninjenju bolezni modrikastega jezika in stekline v regiji in v EU.

Na področju **ribištva** EU ugotavlja, da je Črna gora nadaljevala izvajanje svojega akcijskega načrta za usklajevanje s pravnim redom EU ter za njegovo izvajanje in izvrševanje, hkrati pa Črno goro spodbuja, naj dokonča pripravo nove strategije za ribištvo in akvakulturo ter s tem povezanega akcijskega načrta. V parlamentu poteka postopek sprejemanja pomembne okvirne zakonodaje. Nadaljevale so se dejavnosti inšpekcij in nadzora, tudi v smeri odprave vseh oblik nezakonitega ribolova. Novo, najsodobnejše inšpekcijsko plovilo je začelo polno delovati. Črna gora je bila še naprej dejavna na mednarodni ravni, na primer v Generalni komisiji za ribištvo v Sredozemlju (GFCM) in pri izvajanju strategije Evropske unije za jadransko-jonsko regijo (EUSAIR).

EU obžaluje, da na področju **prometa** ni bilo doseženega napredka in da ključne reforme še niso bile izvedene. To se med drugim nanaša na prizadevanja za ustanovitev neodvisnega regulativnega in varnostnega organa v železniškem sektorju ter za polnopravno članstvo v Pariškem memorandumu o soglasju glede nadzora, ki ga opravlja inšpekcija za varnost plovbe.

Kar zadeva **energijo**, EU ugotavlja, da so – kljub doslej doseženemu splošnemu napredku – reforme v zadnjih letih zamujale in številne zakonodajne pobude še niso bile sprejete. Nekateri predlogi, ki so v obravnavi, segajo v leto 2015; to na primer velja za zakon o zanesljivosti oskrbe z naftnimi derivati in za ustanovitev organa, pristojnega za skladiščenje obveznih zalog nafte, ki sta v sedanjih gospodarskih razmerah zakonodajna akta ključnega pomena. Napredek na tem področju je odvisen prav od sprejetja in izvajanja teh in drugih pravnih aktov v obravnavi. Poleg tega je treba prednostno sprejeti pomembne odločitve, kot so tiste v zvezi z načrti za prihodnjo postopno opuščanje termoelektrarne Pljevlja.

Na področju **obdavčevanja** EU pozdravlja precejšen napredek pri izvajanju Okvirne konvencije SZO za nadzor nad tobakom, kar zadeva označevanje tobačnih izdelkov in alkoholnih pijač s trošarinsko znamko. Hkrati ugotavlja, da je izvajanje akcijskega načrta za reševanje vprašanj, na katera je bilo opozorjeno v okviru analize z diagnostičnim orodjem za oceno davčnega upravljanja, omejeno. Črno goro še spodbuja, naj doseže nadaljnji napredek pri odpravi DDV in drugih davčnih oprostitev, ki niso skladne s pravnim redom EU, nadalje razvija zmogljivosti prihodkovne in carinske uprave ter prepreči odhajanje kvalificiranega in usposobljenega osebja.

Kar zadeva **carino**, EU Črno goro spodbuja, naj vzpostavi računalniški tranzitni sistem, združljiv z EU, in tako dokonča priprave za pristop h Konvenciji o skupnem tranzitnem postopku. Poziva jo, naj pozorno spremlja vpliv reorganizacije carinske uprave na pravočasnost tekočih carinskih programov in krepitve zmogljivosti na tem področju. Izogniti se je treba dodatnim zamudam. Izzivi ostajajo pri zmanjševanju nezakonite trgovine s tobačnimi izdelki prek proste cone pristanišča Bar. Odločitev iz leta 2021 o prepovedi skladiščenja tobačnih izdelkov v prosti coni je korak v pravo smer, a sama po sebi ne zadostuje. Velik izziv tako na primer ostajajo obstoječi dogovori o tranzitu tobačnih izdelkov. EU pozdravlja stalna prizadevanja Črne gore za razvoj mednarodnega sodelovanja na tem področju.

Na področju **statistike** EU ugotavlja, da se je nadaljevalo usklajevanje statistične metodologije s standardi EU in povečevanje prenosa podatkov Eurostatu, hkrati pa tudi, da nekateri temeljni nabori podatkov o državnih financah niso bili posredovani. Na tem področju, pa tudi splošneje, je sodelovanje med glavnimi pripravljavci statistike ključni predpogoj za uspešno usklajevanje črnogorske zakonodaje s pravnim redom EU. EU še ugotavlja, da še vedno nista bila obravnavana vprašanje nezadostnih finančnih in človeških virov statističnega urada Črne gore (Monstat) ter vprašanje pomanjkanja strokovnega znanja na nekaterih področjih. Črno goro zato spodbuja, naj okrepi človeške in finančne vire Monstata ter zakonodajo dodatno uskladi z Evropskim sistemom računov (ESR) 2010, tudi kar zadeva zagotavljanje podatkov o statistiki državnih financ in postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem. Poudarja pomen spoštovanja strokovne neodvisnosti Monstata in opozarja na zavezanost Črne gore, da ne dopušča vmešavanja politike v uradno statistiko. Poudarja še, da mora Črna gora organizirati nacionalni popis prebivalstva in stanovanj v skladu z zahtevami in priporočili EU.

EU ugotavlja, da pandemija še naprej pomembno vpliva na trg dela. Na področju **socialne politike in zaposlovanja** Črno goro spodbuja k učinkovitemu izvajanju delovnega prava in k dodatni uskladitvi zakonodaje s pravnim redom Unije, zlasti kar zadeva boj proti diskriminaciji. Pozdravlja dosedanja prizadevanja za uvedbo jamstva za mlade v Črni gori in spodbuja nadaljnja prizadevanja pri njegovem izvajanju. Na dokazih temelječe in dobro zasnovane aktivne politike trga dela, zlasti tiste, ki so namenjene ženskam, mladim, invalidom, manjšinam in ranljivim osebam, ki jih je prizadela pandemija, vključno z Romi in Egipčani, ostajajo prednostna naloga. V zvezi s tem EU Črno goro spodbuja k nadaljevanju reforme sistema socialne zaščite, da bi zagotovila njegovo ciljno usmerjenost in zaščito najranljivejših, pri čemer naj upošteva tudi aktivacijske lastnosti sistema socialne zaščite na trgu dela, in k obravnavi vprašanja deinstitutionalizacije.

Kar zadeva **znanost in raziskave**, EU Črno goro spodbuja, naj še naprej nadgrajuje svoje sodelovanje v programu Obzorje Evropa, da bi se okrepilo sodelovanje med industrijo in javnim raziskovalnim sektorjem. Vnovič izpostavlja pomen prizadevanj za povečanje naložb v raziskave (s posebnim poudarkom na povečanju naložb zasebnega sektorja) ob hkratnem izboljšanju zbiranja statističnih podatkov o raziskavah, razvoju in inovacijah. Črno goro spodbuja, naj zagotovi, da bo strategija pametne specializacije začela igrati dejavnejšo vlogo pri podpiranju konkurenčnosti in rasti po vsej državi.

EU ugotavlja, da je pandemija COVID-19 močno prizadela **izobraževalni** sektor, katerega odziv se je osredinil na ohranjanje kontinuitete z učenjem na daljavo, ter Črno goro spodbuja, naj si še naprej prizadeva za reforme na vseh ravneh in okrepi upravljanje sektorja s ciljem zagotavljanja učinkovitejših izobraževalnih storitev. Poudarja, da bi moral reformne ukrepe spremljati delujoč sistem spremljanja in ocenjevanja. Ob reformi učnih načrtov in kot način odzivanja na potrebe trga dela pozdravlja nadaljnje praktično usposabljanje na ravni visokošolskega izobraževanja ter okrepljeno sodelovanje tako študentov kot delodajalcev v programu dualnega izobraževanja za poklicno izobraževanje in usposabljanje. Spodbuja nadaljnje pobude za izboljšanje preverjeno kakovostnih osnovnih in prečnih znanj in spretnosti, podjetništva ter poklicnega usmerjanja, hkrati pa vnovič poudarja pomen usposabljanja in razvoja učiteljev kot prispevka k izboljšanju znanja študentov. Opozarja na potrebo po krepitvi dostopa do storitev predšolske vzgoje in varstva ter njihove kakovosti, pa tudi na pomen vključujočega izobraževanja za vsa dekleta in fante. Črno goro poziva, naj v okviru svojega izobraževalnega sistema spodbuja vrednote EU, zlasti pluralizem, nediskriminacijo, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost spolov.

EU ugotavlja, da je Črna gora v zvezi z **okoljem in podnebnimi spremembami** dosegla določeno stopnjo pripravljenosti. Omejen napredek je bil dosežen pri nadaljnjem usklajevanju zakonodaje s pravnim redom EU na področju varstva narave ali pri razvoju nacionalnega energetskega in podnebnega načrta v skladu s priporočili Energetske skupnosti. Nujno je treba obravnavati vprašanje pomanjkanja upravnih zmogljivosti in finančnih sredstev na nacionalni in lokalni ravni ter nezadostno medinstitucionalno usklajevanje. EU Črno goro spodbuja, naj pospeši napredek, zlasti na področjih vode, odpadkov, narave in podnebnih sprememb. Črna gora bi morala v prihodnjih letih okrepiti ambicije za zeleni prehod, zagotoviti učinkovito sodelovanje javnosti pri odločanju ter sistematično vključevati vidike okolja in podnebnih sprememb v druge sektorje, vključno s turizmom in energetiko.

Dosežen je bil napredek pri zaščiti morebitnega območja Natura 2000 in habitata ptic v Ulcinjskih solinah, ki jim je bil leta 2019 dodeljen status mednarodnega pomena, katerih državno lastništvo je bilo pojasnjeno julija 2021 in katerih trajnostno upravljanje se izvaja v sodelovanju z Nemčijo. EU poudarja, da je treba ohraniti in izboljšati zavarovana območja in morebitna območja Natura 2000, zlasti Skadarsko jezero in reko Tara, ki sta utrpela škodo zaradi gradnje avtoceste Bar-Boljare. Vojaško usposabljanje v gorskem območju Sinjajevina, ki je del Unescovega biosfernega rezervata na reki Tari, je bilo ustavljeno. Območja Platamuni, Katič in Stari Ulcinj so bila leta 2021 razglašena za prva morska zavarovana območja v Črni gori. EU poudarja, da je treba morske vrste zaščititi, na primer med seizmičnimi raziskavami za črpanje nafte in zemeljskega plina. Napredek je bil dosežen na področju ravnanja z industrijskimi odpadki (sanacija odlagališč). EU ugotavlja, da je Energetska skupnost proti Črni gori sprožila postopek, saj termoelektrarna na premog v Pljevlji še naprej deluje, čeprav je po pravnem redu EU že presegla dovoljeno število obratovalnih ur.

EU Črno goro spodbuja, naj zagotovi skladnost med nacionalno strategijo na področju podnebnih sprememb ter okvirom podnebne in energetske politike EU do leta 2030. Četudi je bil leta 2019 sprejet okvirni zakon o podnebnih spremembah in leta 2020 vzpostavljen nacionalni sistem trgovanja z emisijami ogljikovega dioksida, so potrebna še precejšnja prizadevanja za uskladitev zakonodaje s pravnim redom EU, tudi kar zadeva sistem EU za trgovanje z emisijami (ETS), uredbo o porazdelitvi prizadevanj ter mehanizem za spremljanje in poročanje. Vlada je julija 2020 sprejela tretje nacionalno poročilo o podnebnih spremembah v Okvirni konvenciji ZN o spremembi podnebja, decembra 2021 pa tretje dveletno posodobljeno poročilo o podnebnih spremembah. V poročilu iz junija 2021 za pripravo posodobljenih nacionalno določenih prispevkov v okviru Pariškega sporazuma je – v primerjavi s prejšnjim ciljem zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za 30 % do leta 2030 – določeno le povečanje za 5 %, ki pa bi ga bilo treba okrepiti. EU pozdravlja sprejetje nacionalnega načrta za prilagajanje podnebnim spremembam v letu 2021 in pričakuje njegovo učinkovito izvajanje.

Kar zadeva **varstvo potrošnikov in varovanje zdravja**, EU ugotavlja, da je Črna gora dosegla omejen napredek pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom EU. V zvezi z varstvom potrošnikov poudarja, da je potrebno nadaljnje usklajevanje, zlasti glede pravic potrošnikov, potrošniških kreditov in alternativnega reševanja sporov. Črna gora mora zagotoviti tudi nadaljnjo uskladitev zakonodaje s pravnim redom EU na področju varovanja zdravja, zlasti glede pravic pacientov pri čezmejnem zdravstvenem varstvu in glede učinkovin človeškega izvora. EU Črno

goro poziva, naj izvaja pravni red EU v zvezi z varovanjem zdravja in zagotovi potrebne zmogljivosti za ta namen, zlasti na področju nadzora nad tobakom.

Kar zadeva **finančni nadzor**, je EU seznanjena z napredkom, doseženim pri izboljšanju zmogljivosti in postopkov državnega revizijskega organa, pa tudi pri vzpostavljanju osnove za učinkovitejše nadaljnje ukrepanje na podlagi revizijskih priporočil ter za bolj odprto in pregledno komunikacijo s Parlamentom in širšo javnostjo. Črno goro poziva, naj operacionalizira centralizirano funkcijo za nadzor proračuna na ministrstvu za finance, usmerja in okrepi uporabo vodstvene odgovornosti v javni upravi ter dodatno uskladi zakonodajo s pravnim redom EU na področju boja proti goljufijam, ki vključuje finančne interese Unije.

Predpristopna pomoč (IPA)

EU poziva k še tesnejšemu sodelovanju z nacionalnimi organi pri načrtovanju in izvrševanju sredstev EU, zlasti na področju temeljnih prvin, kot je pravna država, ob uporabi vseh razpoložljivih načinov izvajanja, vključno s sektorsko proračunsko podporo in proračunskimi jamstvi. Poudarja, da bo zagotovljena pomoč za izpolnjevanje strateških prednostnih nalog iz programskega okvira IPA III ter iz gospodarskega in naložbenega načrta, v skladu s cilji širitvene politike.

Črno goro poziva, naj pospeši izvrševanje vseh sredstev EU, zlasti programov, zaupanih Črni gori v okviru posrednega upravljanja. Ustrezni ukrepi bi morali vključevati odpravo kadrovskih vrzeli in fluktuacije zaposlenih ter izboljšanje spremljanja in nadzora. EU poudarja, da se bo v sklopu IPA III izvrševanje sredstev EU v okviru posrednega upravljanja z državo upravičenko uporabljalo predvsem za to, da bi se pripravili na učinkovito upravljanje strukturnih skladov po pristopu. Opozarja, da mora Črna gora za pospešitev izvajanja IPA III vzpostaviti ustrezno in zrelo strukturo projektov IPA III, zlasti tistih, ki obravnavajo prednostne naloge gospodarskega in naložbenega načrta. Partnerstva in sodelovanje z državami članicami EU ostajajo pomemben instrument tehnične pomoči za krepitev zmogljivosti za sprejemanje in izvajanje zakonodaje EU. Kar zadeva načrtovanje naložb, EU opozarja na svojo ponudbo za pomoč Črni gori in poudarja, da bi morale vse kapitalske naložbe spoštovati standarde in zakonodajo EU, ne glede na vrsto naložbe ali vir financiranja, vključno s tistimi na podlagi medvladnih sporazumov, ter tako zagotavljati najučinkovitejšo možno uporabo javnih sredstev. Poudarja pomen usklajevanja donatorjev.

Črna gora je še naprej upravičena do sodelovanja v naslednjih programih EU s podporo v okviru IPA: Erasmus+, Ustvarjalna Evropa (sklopa kultura in mediji), Program za zaposlovanje in socialne inovacije, Obzorje 2020, Carina 2020, Fiscalis 2020, Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja (COSME). Z lastnimi sredstvi sodeluje tudi v programu EU za pravosodje.

3.2. Dvostranski odnosi v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma

EU ponovno opozarja, da bo v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (SPS) tudi v prihodnje temelj odnosov med EU in Črno goro. Pozdravlja dejstvo, da je Črna gora uspešno izpolnjevala svoje obveznosti v okviru SPS.

Točka 4. Izmenjava mnenj o dogodkih na Zahodnem Balkanu

Evropska unija in Črna gora bosta še naprej izmenjevali mnenja o dogodkih na Zahodnem Balkanu.
